

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПЕДАГОГІКА ФОРМУВАННЯ
ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ
У ВИЩІЙ І ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛАХ**

Збірник наукових праць

ВИПУСК № 19(72)

Запоріжжя
Класичний приватний університет
2011

УДК 371.026.9
ББК 88.84.845я43
П 86

Збірник включено до переліку фахових видань
згідно з Постановою Президії ВАК України
від 10 березня 2010 р. № 1-05/2

П 86 *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Сушенко (голов. ред.) та ін.]. - Запоріжжя, 2011. - Вип. 19 (72). - 476 с.

У збірнику на базі проведених авторами досліджень висвітлюються актуальні питання, що стосуються розвитку творчої особистості в різних типах шкіл, вузів та позашкільних закладів.

Пропонується науковцям у галузі педагогіки та психології творчості, педагогам-практикам.

Голова редакційної ради:

доктор юридичних наук, доцент Монаєнко А.О.

Головний редактор:

доктор педагогічних наук, професор Сушенко Т.І.

Члени редакційної колегії:

доктор психологічних наук, професор	Бочелюк В.Й.
доктор педагогічних наук, професор	Гура О.І.
доктор педагогічних наук, професор	Іваницький О.І.
доктор педагогічних наук, професор	Ляхова І.М.
доктор педагогічних наук, професор	Павленко А.І.
доктор педагогічних наук, професор	Павлютенков Є.М.
доктор філософських наук, професор	Сіднев Л.М.
доктор педагогічних наук, професор	Сушенко А.В.
доктор педагогічних наук, професор	Фунтікова О.О.

Рекомендовано вченою радою
Класичного приватного університету
30 листопада 2011 р. протокол № 3.

© Класичний приватний університет, 2011
© Колектив авторів. 2011

До уваги авторш

- Збірник включено до переліку фахових видань з педагогіки згідно з Постановою Президії ВАК України від 10 березня 2010 р. Ss 1-05/2 (Бюлетень ВАК України. - 2010. - Ss 4. - С. 8).
- Збірник виходить 4 рази на рік: 2 випуски - червень, 2 випуски - грудень. Статті до збірника приймаються до 1 березня і до 1 жовтня відповідно.
- Збірник наукових праць регулярно розсилається до бібліотек за списком, усталеним ВАК України.
- До друку приймаються неопубліковані раніше роботи обсягом 0,5-1 авторських аркушів українською, російською або англійською мовою.
- Кожна наукова стаття, подана до збірника, повинна мати такі елементи: анотація (до 100 слів) і ключові слова (3-10 слів) українською, російською та англійською мовами, постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми й на які орієнтується автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми; формулювання мети статті; виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки й перспективи подальших розробок у цьому напрямі; література за алфавітом (оформляти слід згідно з вимогами бібліографічних описів); підпис автора і дата.
- Технічні вимоги до оформлення статей:
- Стаття має бути набрана в текстовому редакторі Microsoft Word. Поля з усіх боків - 20 мм. Шрифт - Times New Roman 14 з інтервалом 1,5. Кількість таблиць, формул та ілюстрацій має бути мінімальною і застосовуватися у статті лише тоді, коли це значно покращує її зміст порівняно з текстовою формою викладу. Посилання на літературу подавати безпосередньо в тексті у квадратних дужках, зазначаючи порядковий номер джерела, лід яким воно внесено до списку літератури, та через кому конкретну сторінку. Наприклад: [1, с. 15].
- Якщо рукопис статті підготовлено у співавторстві, то на окремому аркуші слід чітко визначити особистий внесок кожного автора у створення рукопису та посвідчити це своїми підписами.
- При передрукуванні матеріалів посилання на збірник наукових праць "Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах" обов'язкове.
- Паперовий варіант статті, підписаний автором, завірена рецензія доктора наук відповідного профілю (крім випадків, коли автор сам має науковий ступінь доктора наук), довідка про автора на окремому аркуші (прізвище, ім'я, по батькові повністю, відповідно до паспортних даних, адреса, телефони з кодом міста, e-mail, науковий ступінь, вчене звання, посада, установа), диск з ідентичними набраними електронними варіантами статті та довідки про автора, передаються головному редакторові або надсилаються за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б, Класичний приватний університет, кафедра управління навчальними закладами і педагогіки вищої школи.
- Телефон для довідок: 8(0612)220-47-29.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

<i>Кот О.П.</i> АНТРОПОЛОГІЧНІ ІДЕЇ К.Д. УШИНСЬКОГО.....	10
<i>Мартиненко І.І.</i> ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ НАУКОВЦІВ ТА МИТЦІВ СЛОБОЖАНЩИНИ ХІХ ст.....	13
<i>Матвєєва О.О.</i> ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ ПРАДАВНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ.....	19
<i>Приходченко К.І.</i> ХІЛІАЗМ ЯК ПРОВІДНА РЕЛІГІЙНА ТЕЧІЯ У ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ II–III СТОЛІТЬ.....	27
<i>Северинюк В.М.</i> НАВЧАННЯ МУДРОСТІ І МУДРІСТЬ НАВЧАННЯ (АКТУАЛЬНИЙ КОНФУЦІЙ).....	30
<i>Шокотко Т.В., Тесленко О.А.</i> МЕСТО РЕБЕНКА В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ МАРИИ МОНТЕССОРИ.....	38
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ	
<i>Алексєєва Г.М.</i> ФОРМУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	43
<i>Бондар О.В.</i> ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ.....	47
<i>Бочарова О.А.</i> РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	53
<i>Буренко М.С.</i> СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ "ФАХОВА КОМПЕТЕНЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА".....	63
<i>Василенко М.Є.</i> ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ ДО НАДАННЯ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДОПОМОГИ.....	68
<i>Воробйова Т.В.</i> ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ.....	73

<i>Глазкова І.Я.</i>	БАР'ЄРНА КОМПЕТЕНЦІЯ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК МЕТА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	78
<i>Дяченко М.Д.</i>	ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ МАЙБУТЬОГО ЖУРНАЛІСТА ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....	84
<i>Заскалєта С.</i>	ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗИ В КРАЇНАХ ЄС.....	92
<i>Захаріна Є.А.</i>	ПІДГОТОВКА ПРОФЕСІЙНО КОМПЕТЕНТНИХ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПОЗАКЛАСНОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОЗДОРОВЧО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ.....	100
<i>Ігнатюк О.А.</i>	ТВОРЧИЙ САМОРОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ.....	106
<i>Кабак Ю.В.</i>	К ВОПРОСУ РЕФОРМИРОВАНИЯ ВЫСШЕГО ИНЖЕНЕРНО-СТРОИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЕ.....	111
<i>Каралкіна К.В.</i>	МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ У ВИХОВНОМУ ПРОСТОРІ УНІВЕРСИТЕТУ.....	116
<i>Копитков Д.М.</i>	ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕВЕЗЕНЬ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ ТА КЕРУВАННЯ НИМ.....	123
<i>Короткова Л.І.</i>	АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ В ХОДІ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ.....	128
<i>Кравченко О.Г.</i>	СУТЬ ПОНЯТТЯ "ПРАВОВА КУЛЬТУРА".....	136
<i>Крамаренко А. А.</i>	ЗМІСТ ОСВІТНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	141
<i>Кулєшова В. В.</i>	АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ "НЕПЕРЕРВНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА".....	153
<i>Левченко Я.Е.</i>	АНАЛІЗ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	160
<i>Лисак Н.О.</i>	ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ.....	166

<i>Любченко О.В.</i>	ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОНФЛІКТОЛОГІЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЗАСОБАМИ ДІАЛОГІЧНО-ДИСКУСІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	171
<i>Мальцева О. В.</i>	СТРУКТУРА Й ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ.....	177
<i>Манохіна І.В.</i>	ЩОДО ПИТАННЯ ПРО СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ ТА ДІТЬМИ, ПОЗБАВЛЕНИМИ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	181
<i>Мариновська О.Я.</i>	ПОНЯТТЯ "ПРОЕКТНО-ВПРОВАДЖУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ": СУТНІСТЬ, СПЕЦИФІКА, ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІФУНКЦІОНУВАННЯ.....	189
<i>Морохов Г.О.</i>	ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЙ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІА.....	196
<i>Москаленко О.І.</i>	РОЛЬ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В БЕЗПЕЦІ ПОЛЬОТІВ.....	202
<i>Москальова Л.Ю.</i>	ЗМІНИ ХАРАКТЕРИСТИК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПЕРІОД ДОРОСЛІШАННЯ.....	208
<i>Ніколенко Л.М.</i>	ПРИНЦИПИ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ, СПРЯМОВАНОЇ НА РЕАЛІЗАЦІЮ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ.....	216
<i>Повалій Л.В.</i>	ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ БАТЬКІВСЬКО-ДИТЯЧИХ ВЗАЄМИН У СІМ'І: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОПЧНИЙ АСПЕКТ.....	222
<i>Попик В.А.</i>	МОДЕЛЬ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ПРОФЕСИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЦЕНТРА ОБРАЗОВАНИЯ.....	229
<i>Ревенко І.В.</i>	СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ ДО ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ.....	242
<i>Рябко І.В.</i>	ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ.....	251

<i>Скірко Р.Л.</i> ДОСЛІДНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	257
<i>Сошенко С.М., Пилипенко М.М.</i> ПРОФЕСІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ АБІТУРІЄНТІВ.....	262
<i>Степанюк К.І.</i> ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СФОРМОВАНОСТІ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	269
<i>Сущенко А.В.</i> РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ХОДІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ.....	275
<i>Сущенко Л.О.</i> ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ НАУКИ ЯК ФЕНОМЕНУ КУЛЬТУРИ.....	280
<i>Тимошук Г.В.</i> ФЕНОМЕН СЕРЕДОВИЩА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ.....	286
<i>Токарева А.В.</i> ЕЛЕКТРОННИЙ ДИСКУРС ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ.....	291
<i>Учитель І.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ.....	296
<i>Фадєєва Т.Ю.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНО-ДУХОВНОГО ВИХОВАННЯ.....	300
<i>Фаст О.Л.</i> ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ САМОЕФЕКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ.....	305
<i>Фоменко Н.А.</i> МЕТОДОЛОГІЯ РОЗРОБЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ В СФЕРІ ТУРИЗМУ.....	310
<i>Фунтікова О.О.</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РОЗВИТКУ Й НАВЧАННЯ ДИТИНИ.....	317
<i>Хаустова О.В.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕГРАТИВНОГО АРТ-ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УЧИТЕЛЯ.....	322
<i>Шановал О.А.</i> ІНТЕРЕС ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	331
<i>Ядранська О.В.</i> АСПЕКТИ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ.....	336

<i>Якиміва О.О.</i>	ВИХОВАННЯ МИЛОСЕРДЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ.....	342
<i>Яременко Н. В.</i>	ТИПИ ПРИВАТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СУЧАСНІЙ ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.....	347
<i>Яценко О.М.</i>	ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ХРИСТИАНСЬКОЇ ЕТИКИ ГОСПОДАРЮВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ.....	351

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА

<i>Барило А.В.</i>	ВИХОВАННЯ ЧУЙНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА.....	356
<i>Заворотна Я.В.</i>	ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ.....	362
<i>Коваленко О.А.</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМПЛЕКТУВАННЯ КЛАСІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНО ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	366
<i>Курінна А.Ф.</i>	ПИТАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СЕМАНТИКИ. В ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ: СЛОВОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД.....	375
<i>Мусаєв К.Ф.</i>	ПРОБЛЕМА ЗДІБНОСТЕЙ У ПСИХОЛОГІ ТА ПЕДАГОГІЦІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	380
<i>Скірко Г.З.</i>	ПЕДАГОГІЧНО ДОЦІЛЬНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИХОВАННЯ ДУХОВНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА.....	385
<i>Хромова О.Л.</i>	АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БАТЬКІВ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	390

ВИЩА ШКОЛА

<i>Глухова О.Л.</i>	ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО СТАТУСУ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	398
<i>Жмуркова І.В.</i>	РОЛЬ І МІСЦЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ХІМІКІВ У ТЕХНІЧНОМУ ВІЗ.....	403
<i>Капченко О.Л.</i>	ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	409

<i>Корогод Н.П., Ковальчук Д.К.</i>	
МЕТОДИ, ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ТРАНСФЕРОМ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ВНЗ.....	415
<i>Лучанинова О.П.</i>	
ВИХОВНА СИСТЕМА ВНЗ В УМОВАХ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ В ЄДИНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР.....	425
<i>Трубінікова Ю.О.</i>	
ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ПІДГОТОВЧОМУ ЕТАПІ МОВНОГО НАВЧАННЯ.....	432
<i>Черепихіна О.А.</i>	
ТЕХНОЛОГІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ВНЗ.....	437
АНОТАЦІЇ.....	445
АННОТАЦИИ.....	455
ANNOTATION.....	466

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ В КРАЇНАХ ЄС

Наукова проблема розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі як складової системи університетської освіти має пріоритетне значення, належить до фундаментальних наукових досліджень, оскільки її вирішення закладає фундаментальні основи в забезпеченні розвитку соціально-економічної системи суспільства.

На сьогодні перед економіками країн ЄС постало завдання вирішення нових проблем, пов'язаних зі змінами у сфері зайнятості, а отже, професійної підготовки фахівців.

Професійна підготовка фахівців аграрної галузі є не тільки засобом здобуття знань і навичок цієї наукової галузі, а і сприяє розумінню важливості збереження навколишнього середовища. Ця нова філософія освіти і навчання ставить за мету розуміння важливості навколишнього середовища разом із розвитком кожної особистості.

Професійна підготовка фахівців аграрної галузі вимагає визначення нових шляхів її розвитку та стратегій. Вони повинні включати також природничі і соціальні науки. Очевидно, що це має вплинути на методи навчання, організацію системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі та навчання впродовж життя для сільського населення, а також на освіту та професійну підготовку всіх груп, які до неї залучаються.

Профориєнтація суспільства на європейський простір, реформування сільського господарства на основі ринкових відносин, виникнення нового суб'єкта господарювання - власника засобів виробництва, перетворення землі в об'єкт продажу вносить кардинальні зміни в усі галузі української економіки, освіти, культури, людських відносин. Виникла нагальна потреба реформування одного зі стратегічних напрямів державотворення - освіти в цілому та професійної підготовки фахівців аграрної галузі зокрема. За цих умов актуалізується завдання вивчення зарубіжного досвіду щодо вирішення цієї проблеми. Один зі шляхів здійснення цього завдання ми вбачаємо у визначенні основних шляхів розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі, а також її тенденцій у країнах ЄС.

Мета статті — розглянути шляхи розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах ЄС.

"Економіка знань" висуває високий рівень вимог до фахівця, який здійснює професійну діяльність у нових умовах. Враховуючи нові вимоги до продукції сільського господарства та вплив фермерства на навколишнє середовище, постає питання професійної підготовки фахівців аграрної галузі та сільського розвитку, здатних провадити свою діяльність у нових реаліях.

Протягом останніх років з'явилися дослідження українських науковців з педагогіки, які стосуються системи освіти та професійної підготовки фахівців в окремих розвинутих країнах Європейського Союзу, Німеччини,

Великобританії, Франції та ін. (Н.В. Абашкіна, А.А. Сбруєва, Л.І. Зязюн, О.І. Локшина, М.П. Лещенко, В.І. Луговий, Л.П. Пуховська, А.В. Парінов, А.Г. Тараненко та ін.), а також східноєвропейських країн ЄС - Польщі, Чехії, Словаччини (А.В. Каплун, І.М. Ковчина, Б.Ф. Мельниченко, І.П. Підласий, С.О. Сисоева та ін.).

Варто зазначити, що вказуючи на важливість професійної підготовки фахівців, більшість дослідників на перше місце ставлять її роль у розвитку економіки. Оскільки високоякісна професійна підготовка фахівців має високу економічну цінність, то значна частина суспільного багатства має бути вкладена саме в неї.

Взаємозалежність соціально-економічного розвитку країни від рівня розвитку професійної підготовки фахівців зумовила диференціацію країн. Т.В. Фініков пропонує поділити країни за рівнем їх технічного, економічного, соціального і політичного розвитку; часом досягнення його піку; швидкістю просування до нього. За цими досить об'єктивними критеріями країни Європейського Союзу дослідник поділяє на країни Західної (давно розвинуті країни) та Східної (посттоталітарні, або країни перехідного типу) Європи [6].

Тенденціям розвитку цілей освіти в розвинутих країнах світу і України присвячено працю А.Г. Кирди.

Заслугове на увагу дослідження Г.Г. Поберезької щодо тенденцій розвитку вищої освіти у країнах Західної Європи та Україні, де розглянуто розвиток європейської вищої освіти в умовах освітньої євроінтеграції. У своєму дослідженні автор виявила загальні для країн Західної Європи тенденції та їх специфічні прояви у вищій освіті. Серед них виділяє такі:

- подовження тривалості набуття людиною знань, умінь і навичок;
- урізноманітнення системи освітніх закладів, закриття одних профілів і відкриття інших, постійне оновлення навчальних планів і програм, модернізація засобів і методів навчання [4].

Зазначається, що в індустріальному суспільстві домінували заклади університетського рівня, в яких поєднувався навчальний процес з науковим. Рух до суспільства знань зумовив нагальну потребу у вищій освіті і для тих фахів, які не пов'язані з науковими дослідженнями, що стало безпосередньою причиною появи вищої професійної освіти.

А.А. Сбруєва, аналізуючи тенденції сучасної вищої освіти, вказує на суперечності, які виникають в освітніх системах: між глобальними і локальними проблемами, між традиціями і модернізмом, між конкуренцією в досягненні успіхів і прагненням до рівних можливостей в освітній сфері [5].

Т.М. Десятов, розглядаючи тенденції розвитку неперервної професійної освіти в країнах Східної Європи у другій половині ХХ ст., відзначає, що розбудова сучасної системи професійної підготовки фахівців у країнах Східної Європи відбувається в різновекторних координатах централізації і децентралізації, глобалізації й регіоналізації, інтеграції та дезинтеграції [1]. Дослідник звертає увагу на посилення зв'язків з ринком праці. Оскільки цей зв'язок найбільш ефективно забезпечується на регіональному і місце-

вому рівнях, у східноєвропейських країнах здійснюється децентралізація управління освітою. Водночас відбувається посилення механізмів державного регулювання. В усіх країнах Східної Європи найважливішою функцією центрального уряду є визначення загальних обов'язкових стандартів навчання, тоді як на місцевому і регіональному рівнях передаються повноваження в частині регулювання пропозиції на ринку професійного навчання. Щодо фінансування, то тут спостерігаються альтернативні підходи. У системах освіти більшості країн Східної Європи більше поширені національні стандарти професійної освіти, спостерігається посилення ролі держави в управлінні якістю освіти. Виявлено загальну тенденцію до збалансованості попиту та пропозиції послуг професійної освіти, що формується шляхом підвищення престижу професійної освіти, взаємодії первинної і неперервної професійної освіти і навчання. Це виражається в застосуванні механізмів нормативно-правового, організаційного й інституціонального регулювання з метою забезпечення вертикальної і горизонтальної мобільності громадян у межах усієї системи професійної освіти.

Порівняльний аналіз різних джерел дає змогу виявити спільні для країн ЄС тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі:

- професіоналізація вищої освіти (поява вищої професійної освіти зумовлена потребою у вищій освіті для тих фахівців, робота яких не пов'язана з науковими дослідженнями);
- науково-технічний прогрес є головною причиною ускладнення структури професійної підготовки фахівців аграрної галузі, постійного оновлення навчальних планів, програм, модернізації засобів і методів навчання;
- створення навчальних закладів, діяльність яких спирається на електронно-цифрове забезпечення (дистанційне віртуальне навчання);
- посилення демократичних тенденцій в управлінні навчальними закладами;
- проблема від'їзду фахівців зі східноєвропейських країн до західноєвропейських.

Навчання в німецьких професійних ВНЗ максимально наближене до практики, усі викладачі обов'язково мають професійний досвід і тісні зв'язки з промисловими фірмами. Відсутній розрив між вузівською і невузівською, у тому числі промисловістю, наукою. Такий підхід виключає дублювання досліджень, при цьому полегшується передача технології не тільки з однієї наукової установи в іншу, а і, що найбільше важливо, з наукових установ, у тому числі ВНЗ, у промислові фірми, полегшуючи і прискорюючи тим самим процес упровадження винаходів і реалізації наукового потенціалу країни.

Одним із секторів післяшкільної освіти в Данії є "відкрита освіта". Заклади освіти відкрито приймають дорослих і працюючих людей, що хотіли б змінити або підвищити кваліфікацію. Фундаментальна загальноосвітня підготовка, якісна система професійної підготовки фахівців та широкий спектр програм неперервної професійної підготовки дорослого населення стають одним із важливіших компонентів політики зайнятості. Про-

фесійна підготовка дорослого населення є неперервним навчанням і здійснюється за програмою навчання для ринку праці.

Інвестування в систему професійної підготовки фахівців аграрної галузі як складову всієї системи професійної підготовки гостро стоїть на порядку денному у всіх країнах Східної Європи, які вступили до Європейського Союзу після розпаду соціалістичної системи.

Одним із завдань сучасної професійної діяльності фахівців аграрної галузі є ефективне управління людськими ресурсами.

Управління людськими ресурсами включає соціальну відповідальність, яка стосується як умов праці, так і житлових умов робітників, ролі сільських громад, здоров'я теперішнього і майбутнього покоління. Управління земельними і природними ресурсами включає підтримку і розширення цих життєво важливих ресурсів протягом тривалого періоду. Ефективне управління передбачає бачення перспективи.

Підрозділ комітету "Сільське господарство" був заснований у 1999 р. і відіграє провідну роль у професійно-технічній підготовці фахівців аграрної галузі. Комітет відповідальний за формування робочих груп проекту. Робоча програма 2000 р. фокусує свою увагу на таких видах діяльності:

- здоров'я та безпека;
- працевлаштування;
- видача свідоцтва про освіту (сертифікація);
- методи роботи;
- структура договору;
- проект розвитку та ін.

Біла Книга соціальних партнерів з питань професійно-технічної освіти є одним з результатів першої робочої програми нового комітету.

GEOPA/COPA ma EFA (GEOPA/COPA - організація з професійної зайнятості в сільському господарстві в Євросоюзі, EFA - Європейська федерація союзів працівників сільського господарства) взяли курс на інноваційну діяльність у комітеті та сфокусували свою увагу на проекті ARE (сільське господарство — регіон - працевлаштування). Цей проект складається з трьох основних елементів: серії із шести семінарів у державах-членах, Білої Книги про соціальних партнерів, а також конференції з фінансових питань [7; 8]. Діяльність комітету спрямована на:

- структурно-технічні зміни в сільському господарстві;
- дискусію на тему "Європейська модель сільського господарства";
- зміни в потребі працевлаштування й адаптації працівників - вимоги щодо нових навичок і методів підготовки;
- глобалізацію та розширення Європейського Союзу;
- визначення нових пріоритетів на ринку праці та соціальної політики.

Європейський центр підготовки та профтехосвіти (Cerfar) вибрав як "платформу" обмін ідеями та точками зору для інформаційних нарад, щоб виконати такі завдання, як:

- а) професійна підготовка і прогрес;
- б) соціальний і культурний розвиток сільських регіонів;

в) розвиток інформаційних структур, підтримка і керування працівниками сільськогосподарського сектора;

г) розширення європейської концепції серед працівників сільського господарства тощо,

Для виходу з критичних ситуацій Серфат залучає:

1) групу професійних сільськогосподарських організацій (СОРА);

2) загальну групу кооперативного руху сільського господарства Євросоюзу (СОГЕСА);

3) Європейську Федерацію працівників сільського господарства (ЕФА);

4) Європейську Раду профспілок молодих сільгосппрацівників Євросоюзу (СЕЈА);

5) групу жінок, представників (СОРА);

6) відділення Європейської комісії: парламент, соціальну та економічну раду тощо;

7) відділ земельних наділів.

Проект ARE — це спільна програма, яка спонсорується соціальними партнерами в галузі сільського господарства.

GEOPA/CAP і EFA. Основна мета проекту - розробка нових підходів в окремих країнах. Проект охоплює також питання професійної підготовки фахівців аграрної галузі країн Європейського Союзу, визначає можливості для багатосторонньої сертифікації. Проект був реалізований у шести країнах (Німеччині, Данії, Італії, Франції, Об'єднаному Королівстві та Іспанії). Презентації, дискусії та інтерв'ю окреслили проблему в лісничому секторі, який був спільним для всіх країн-учасниць.

Європейський центр навчання та підготовки в сільському господарстві (СЕЕФА) є міжнародною асоціацією з давніми традиціями, яка не ставить за мету отримання прибутку. Її цілі такі:

- визначення стану у сфері зайнятості сільськогосподарського сектора за кількістю та за якістю;
- інтеграція та розвиток села з урахуванням навколишнього середовища;
- визначення якості продукції сільського господарства та переробки.

Ці положення діють у межах ЄС. СЕЕФА ресурси складаються з вкладів, субсидій та грантів.

Структурні та координуючі фонди є частиною структурної політики, які мають за мету скорочення розриву в строках розвитку між різними регіонами і між державами - членами ЄС, розвивають економічні та соціальні взаємозв'язки, У 1994—1999 рр. бюджет співтовариства становив 208 млрд євро, передбачений для структурного розвитку, тобто майже 35% від загального бюджету Європейського Союзу. Так, 90% цього було передбачено для регіонів, а 10% - для чотирьох "країн-координаторів". Фінансові розрахунки сягнули 213 млрд євро (включаючи 195 млрд для Структурного фонду та 18 млрд для Координаційного фонду) на період 2000-2006 рр. [7].

Європейський Союз використовує чотири фінансові інструменти для розвитку регіонів:

а) Європейський соціальний фонд (ESF), створення якого було здійснено Угодою в Римі;

б) Гарантійний фонд з управління сільським господарством (EAGGF), секція керівництва заснована в 1962 р. (розподіл гарантійної секції і секції керівництва датується 1964 р.);

в) Фонд європейського регіонального розвитку (ERDE) заснований у 1975 р.;

г) фінансове управління з рибальства (IFFG) (засноване в 1975 р.).

З 1994 до 1999 рр. надавалась допомога Структурного фонду, яка заснована на принципах концентрації, партнерства.

Проведені заходи у сфері сільськогосподарської політики суттєво вплинули на розвиток професійної підготовки фахівців аграрної галузі.

Один із шляхів розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі ми вбачаємо в її модернізації. Модернізацію національної системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі можна здійснити за рахунок впровадження як вітчизняного, так і іноземного досвіду в цій сфері. Перш за все, це - впровадження системи ступеневої професійної підготовки фахівців.

Другим етапом модернізації ми вважаємо встановлення тісних зв'язків закладів сільськогосподарської освіти із сучасними сільськогосподарськими підприємствами та господарствами.

Розширення міжнародного співробітництва між закладами аграрної освіти є ключовим моментом у вирішенні цього завдання. Участь студентів і викладачів у міжнародних програмах та проектах. У зв'язку з цим актуалізується питання поглибленого вивчення іноземних мов у закладах аграрної освіти. Знання іноземних мов дає можливість знайомства зі світовими науковими досягненнями, досвідом, а також увійти у світовий освітянський простір.

Модернізацію національної системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі можна вирішити також за рахунок впровадження сучасних інформаційних технологій. До інноваційних форм організації неперервної професійної освіти можна зарахувати:

- дистанційне навчання як окрему організаційну структуру;
- відкриті (віртуальні) університети.

Основними факторами, які впливають на організацію системи ДН, є соціально-економічні фактори. Причому соціальні фактори відіграють важливу роль у зв'язку з потребою у вищій освіті та підвищенні кваліфікації та перекваліфікації, збільшенням кількості студентів, які мають бажання займатись під час навчання трудовою діяльністю.

Основними шляхами вирішення проблеми модернізації професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах ЄС є:

- збільшення розмірів вищих закладів аграрної освіти, які задовольняють потреби в дистанційному навчанні;
- зростання кількості аграрних університетів, що пропонують дистанційне навчання;

- створення університетських спеціалізованих центрів ДН;
- розширення форм організації ДН за рахунок розробки індивідуальних навчальних програм;
- поширення процесів кооперації та інтеграції (створення об'єднаних університетів, національних та міжрегіональних центрів ДН);
- покладання на аграрні університети обов'язку готувати фахівців для дорадчих служб.

За таких умов актуалізується питання вивчення основних факторів модернізації системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі, серед яких соціальні та економічні. На сучасному етапі вони вимагають модифікації алгоритмів фінансування професійної підготовки фахівців, а також концепції змін у фінансуванні професійної підготовки фахівців.

Соціально-економічні передумови розвитку системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах ЄС були різними. Сучасні освітні системи як в Україні, так і в розвинутих демократичних країнах ЄС, як зазначає у своїх дослідженнях Л.М. Ляшенко, сформувалися у першій половині ХХ ст. Вони зорієнтовані на підготовку кадрів для виробництва індустріального типу в умовах конкуренції за світові ринки торгівлі та збуту [3]. На сьогодні такі освітні системи потребують вдосконалення як в Україні, так і в країнах Європейського Союзу, оскільки вони вже не відповідають сучасним вимогам постіндустріального суспільства.

Структури системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі країн ЄС значно відрізняються. Існують деякі відмінності в менеджменті, оцінюванні, підготовці, підходах щодо приватних спеціалізованих шкіл, навчальної і професійної підготовки, щодо вищої і подальшої освіти, в дослідженнях та кваліфікаціях.

Основними факторами модернізації системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі країн ЄС виступають соціальні та економічна. На сьогодні постала потреба модифікації алгоритмів фінансування професійної підготовки фахівців аграрної галузі.

Отже, соціально-економічними передумовами розвитку системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах ЄС є:

- вплив технологічного процесу на зростання економіки;
- економічне зростання країни;
- інвестиції в освіту;
- підвищення якості освіти;
- підвищення соціальної значущості особистості (трудова, професійна, рольова), яка забезпечує кращий рівень, конкурентоспроможність;
- перетворення освіти в прибуткову сферу фінансових інвестицій.

Засоби, які сприяють розвитку системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі:

- 1) визначення нових пріоритетів на ринку праці та соціальної політики;
- 2) зміни в потребі працевлаштування й адаптації працівників - вимоги щодо нових навичок і методів професійної підготовки фахівців аграрної галузі.

Основними шляхами модернізації професійної підготовки фахівців аграрної галузі є:

- професіоналізація вищої освіти та підвищення її суспільного статусу;
- збільшення розмірів вищих закладів аграрної освіти;
- зростання кількості аграрних університетів, що пропонують дистанційне навчання;
- створення університетських спеціалізованих центрів ДН;
- розширення форм організації ДН за рахунок розробки індивідуальних навчальних програм;
- поширення процесів кооперації та інтеграції (створення об'єднань університетів, національних та міжрегіональних центрів ДН);
- розвиток основних вмінь студентів аграрних закладів освіти: загально професійних та мовленнєвих (мовна компетентність), що включає успішне володіння рідною мовою та практичне спілкування іноземними мовами;
- розвиток умінь суспільного характеру (активність, відповідальність, самостійність, творчість, адаптаційні здібності, професійна мобільність);
- поступова зміна характеру вмінь: зі спеціальних на основні. У випадку професійної підготовки фахівців вони включають: застосування інформаційних технологій; ефективне спілкування іноземними мовами; міжособистісні вміння;
- модернізація системи профорієнтації. Система профорієнтації стала частиною освітньої діяльності, яка супроводжує навчання впродовж життя. Основними завданнями сучасної системи профорієнтаційної роботи є: надання інформації про наявність дефіциту або надмірного попиту фахівців певної галузі виробництва; мотивації для прийняття рішень про навчання; поради щодо прийняття рішень у виборі професії.

Одним із нових завдань аграрних університетів стала підготовка фахівців для дорадчих служб.

Шляхи реалізації розвитку системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі закладені в нормативних документах. Основним завданням національних законодавств щодо професійної підготовки фахівців аграрної галузі є закріплення на законодавчому рівні вимог і умов щодо якісного надання освітніх послуг, що забезпечують матеріальні та духовні прагнення суб'єктів освіти.

Висновки. Отже, у статті розглянуто шляхи розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах ЄС, окреслено перспективи застосування прогресивного європейського досвіду в Україні.

Література

1. Десятов Т.М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня д-ра пед. наук / Т.М. Десятов ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. - К., 2006. - 35 с.
2. Кирда А.Г. Тенденції розвитку цілей освіти в розвинених країнах світу і Україні (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : 13.00.01 / А.Г. Кирда ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К., 2005. - 26 с.

3. Ляшенко Л.М. Реформування; професійної освіти у Фінляндії в умовах глобалізаційних процесів : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.М. Ляшенко ; АПН України. Ін-т вищої освіти. - К., 2003. - 20 с.

4. Поберезька Г.Г. Тенденції розвитку вищої освіти у країнах Західної Європи та України : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : 13.00.01 [Електронний ресурс] / Г.Г. Поберезька ; АПН України. Ін-т вищ. освіта. - К., 2005. - 22 с.

5. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. / А.А. Сбруєва. - Суми : Редакційно-видавничий відділ СДПУ, 1999. - 309 с.

6. Фініков Т.В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Т.В. Фініков. - К. : Таксон, 2002. - 176 с.

7. **Papadaki**-Klavdianou A., Menkisoglou-Spiroudi O, Tsakiridou E. Quality of agricultural products and protection of the environment: training, knowledge dissemination and certification. // Synthesis report of a study in five European countries. Cedefop Reference series; 38, Luxembourg: Official Publication of the European Communities, 2003.

8. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.copa-cogeca.be/img/user/file/geopa_info/GEOP